

Veilig sportklimaat

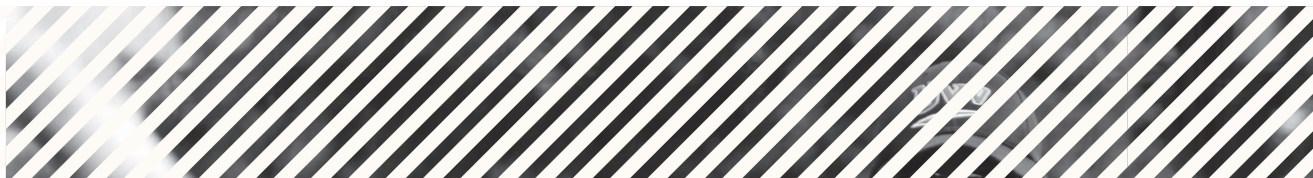
➔ Hoofdstuk 5

David Romijn

Het thema 'veilig sportklimaat' heeft sinds de dood van voetbalgrensrechter Richard Nieuwenhuizen nog altijd de lading van 'geweldsincidenten en ernstig onwenselijk gedrag'. Het beleidsprogramma 'Naar een Veiliger Sportklimaat' bestaat echter uit veel meer dan het tegengaan van geweld en onwenselijk gedrag. Het programma richt zich evenzeer op bewustwording, daadkracht onder bestuurders en preventie. Deze verbreding van de focus is tevens zichtbaar in de publicaties die verschenen tussen juni 2013 en juni 2014.

De thermometer van het sportklimaat

Het afgelopen jaar verscheen de overkoepelende rapportage *VSK-monitor 2013. Naar een veiliger sportklimaat* (Romijn et al., 2013). Dit is de eerste jaarlijkse monitor die de ontwikkeling volgt op weg 'naar een veiliger sportklimaat'. De monitor stelt vast welke voortgang met het VSK-programma wordt geboekt, hoeveel groepen en organisaties worden bereikt en wat daarvan de betekenis is in termen van gewenst en ongewenst gedrag. Voor het opstellen van de monitor worden tal van bronnen

gebruikt (vragenlijsten onder bonden, verenigingen, arbiters en bevolking, registraties van betrokken partijen, expertinterviews). De onderzoekers constateren dat het programma met nog drie jaar te gaan goed in de steigers staat. Punten van aandacht zijn volgens de onderzoekers de mate waarin focus aangebracht wordt in het programma, lokale worteling, ouderbetrokkenheid en de effectiviteit van de maatregelen.

Excessen in beeld

In bovengenoemde monitor wordt op basis van statistieken vastgesteld dat er gelukkig ook veel goed gaat in de sport, en ook in het voetbal (al komen incidenten in het voetbal naar verhouding vaker voor dan in andere takken van sport). In *Wat een kutvoetbal, hè?* (Bax, 2013) en *Oorlog langs de lijn* (Meijer, 2013) beschrijven de auteurs hún beeld van het Nederlandse amateurvoetbal. Op basis van eigen observaties en gesprekken met (direct)betrokkenen schetsen beide auteurs een beeld van de normalisering van agressie in het (lagere) amateurvoetbal, dat daarmee een voedingsbodem is voor ernstig ongewenst gedrag.

Deze conclusie wordt onderschreven door het onderzoek van DSP *Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'* (Duijvestijn et al., 2013). De studie laat zien dat in vrijwel iedere wedstrijd (vanaf de junioren) sprake is van 'licht verbaal geweld' (schelden, cynische opmerkingen). Buitensporig geweld (excessen) vindt circa duizend maal per jaar plaats op de velden, op een totaal van 750.000 wedstrijden (+/- 0,1%). Volgens de auteurs zijn bewust maken en ondersteunen van grote waarde voor de verenigingen bij het aanpakken van deze problematiek.

Risicoverenigingen die met tal van problemen kampen en relatief veel probleemgroepen in de verenigingen hebben, dienen meer bij de hand genomen te worden. Voor deze verenigingen is er een ketenaanpak, waarbij club, KNVB, politie, gemeente en andere partijen uit de wijk samenwerken.

Fysiek en verbaal geweld in de sport (VeiligheidNL, 2013) gaat in op de fysieke gevolgen van het geconstateerde onwenselijke gedrag. De auteurs stellen vast dat zes procent van de Nederlanders (in de leeftijd van vijftien tot en met tachtig jaar) in het afgelopen jaar te maken had met lichamelijk contact door opzettelijke overtredingen. Een derde van deze groep liep daarbij letsel op. De resultaten zijn gebaseerd op een webenquête.

Kader de oplossing?

Vrijwilligers, ouders en trainers worden gezien als een sleutel naar meer wenselijk gedrag op en om het sportveld. Een voorbeeld van de waarde die deze partijen in de wijk kunnen hebben, is onderzocht in de studie *Citytrainers: sportieve kracht voor de stad* (Smits, 2013). Deze studie toont het positieve effect aan van de active-

rende werking van jonge vrijwilligers. Door professionals niet *voor* maar *met* jongeren te laten werken, werden de participatie en leefbaarheid in de wijk vergroot. Het preventieve karakter van deze aanpak past in het landelijke en lokale beleid.

Laat ons lekker sporten (Schipper-van Veldhoven, 2014) laat zien hoezeer alle partijen een rol hebben in het creëren van een prettige sportomgeving. Het boekje beschrijft de rol van de ouders wanneer het kind sport. Daarbij is input van kinderen uit groep 8 gebruikt. Zij geven aan dat ‘kunnen winnen’ voor hen niet belangrijk is in het sporten. Veel belangrijker vinden ze plezier maken, lekker bewegen en vrienden maken. Ouders zijn regelmatig te fanatiek in de ogen van de kinderen.

Trainer-Kind InterACTIE (Hilhorst et al., 2014) ziet in de trainer/coach de belangrijkste vormer van jeugdsporters en daarmee van de sporter van de toekomst. Het onderzoek richt zich specifiek op de interactie tussen trainers en hun jeugdsporters. Het onderzoekt dit samenspel aan de hand van vragenlijsten en video-opnamen. Het rapport stelt dat er geen blauwdruk bestaat voor het handelen van coaches, maar dat er wel zes mechanismen/succesfactoren in het gedrag van jeugdcoaches te beschrijven zijn. Focus op plezier en leren, leren via competentiebeleving, regie bij de jeugdsporter zelf en het creëren van een sociaal groepsklimaat voor de ontwikkeling van alle jeugdsporters zijn daar voorbeelden van. Het aanmoedigen van jeugdsporters gaat de meeste trainers goed af, maar het afstaan van de regie – bijvoorbeeld door vragen te stellen en sporters aan het woord te laten – is voor trainers soms nog lastig. De sport is volgens de onderzoekers “het derde opvoedingsmilieu met een cruciale en complexe rol van verantwoordelijkheid voor opgroeiende kinderen”.

De weg naar eerlijke topsport

Naast agressie en geweld valt ook wedstrijdvervalsing, oftewel matchfixing, onder ongewenst gedrag in en rond de sport. Volgend op de toenemende signalen die hierover binnenkwamen bij de overheid, is het onderzoek *Matchfixing in Nederland* (Spapens, Olfers & EY, 2013) uitgevoerd. Onderzoekers van Tilburg University, Vrije Universiteit Amsterdam en forensisch onderzoekers van EY (voorheen Ernst & Young) beschrijven de omvang van het probleem en de wijze waarop risico's effectief kunnen worden ingeperkt. Op basis van enquêtes en interviews stellen zij vast dat 28 procent van de sporters denkt dat matchfixing zich in de eigen omgeving heeft voorgedaan. Acht procent kent mensen die hiervoor benaderd zijn, vier procent is zelf benaderd. In de oplossingen die worden aangereikt om het probleem te lijf te gaan, wordt nauwelijks over repressie gesproken. De onderzoekers adviseren overheid en sportwereld om preventieve maatregelen in te stellen (bijvoorbeeld duidelijke gedragsregels en voorlichting) en voor matchfixers de drempel te verhogen om wedstrijden te beïnvloeden. Dit kan onder meer gedaan worden door anoniem

inzetten te verbieden, de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) in te voeren voor bestuurders en zaakwaarnemers en regels te stellen rond wedmogelijkheden die eenvoudig manipuleerbaar zijn.

Blik vooruit

Onderzoek op het gebied van veilig sportklimaat richtte zich in het afgelopen jaar vooral op de manier waarop (ernstig) onwenselijk gedrag voorkomen kan worden. Preventie lijkt hierbij het codewoord. Risicoverenigingen dienen bij de hand genomen te worden, we vragen trainers sportieve sporters op te leiden, ouders zijn belangrijk in het goede voorbeeld dat ze geven en de wet- en regelgeving in de sport moet matchfixing-proof zijn.

Het is niet gemakkelijk vast te stellen hoe het sportklimaat verandert. Op hetzelfde moment spelen er vele processen in en om de sport waar niet altijd helder zicht op te krijgen is. Door deze complexe werkelijkheid is het van belang de ondernomen acties op hun merites te beoordelen en de ontwikkelingen te blijven volgen. Met interventieonderzoek (onder andere een Halt-project bij voetbalverenigingen) en de diverse geplande monitoren (Sportkadermonitor en Arbitragemonitor van NOC*NSF, SCP Vrijetijdsomnibus, jaarlijkse VSK-monitor) lijkt de onderzoekswereld te beantwoorden aan de toenemende behoefte aan kennis rondom dit complexe thema.

Publicaties

- Bax, M. (2013). *Wat een kutvoetbal, hè? Het turbulente jaar na de dood van grensrechter Richard Nieuwenhuizen*. Amsterdam: Uitgeverij Van Gennep.
- Collard, D. (2013). *Nationaal Sport Onderzoek 2012. Blok L: Misstanden in de sport*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Duijvestijn, P., Dijk, B. van, Egmond, P. van, Groot, M. de, Sommeren, D. van & Verwest, A. (2013). *Excessief geweld op en om de voetbalvelden. Praktijkonderzoek naar omvang, ernst en aanpak van 'voetbalgeweld'*. Apeldoorn/Amsterdam: Politie & Wetenschap/DSP-groep.
- Hilhorst, J., Schipper-van Veldhoven, N., Jacobs, F., Theeboom, M. & Steenberg, J. (2014). *Trainer-kind INterACTIE. Onderzoek naar het gedrag van trainer/coaches en de betekenis ervan voor de ontwikkeling van kinderen in de georganiseerde sport*. BlackboxPublishers.
- Huijs-Driessen, S. (2013). *Succesverhalen. Citytrainers*. 's-Hertogenbosch: City-trainer.

- Romijn, D., Kalmthout, J. van, Breedveld, K. & Lucassen, J. (2013). *VSK-monitor 2013. Voortgangsrapportage Actieplan "Naar een veiliger sportklimaat"*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Schipper-van Veldhoven, N. & Boks, A. (red.) (2014). *Laat ons lekker sporten. Kinderen onderzoeken gedrag van ouders langs de kant (...)*. Deventer: ...daM uitgeverij.
- Smits, F. (2013). *Citytrainers: sportieve kracht voor de stad. Sportactiviteiten voor en door jongeren*. Utrecht: Hogeschool Utrecht/Mulier Instituut.
- Spapens, T. (Tilburg University), Olfers, M. (Vrije Universiteit Amsterdam) & Ernst & Young (EY) (2013). *Matchfixing in Nederland. De aard en reikwijdte van het probleem, de risico's en de aanpak*. Tilburg/Amsterdam: Tilburg University/Vrije Universiteit Amsterdam.
- VeiligheidNL (2013). *Fysiek en verbaal geweld in de sport*. Amsterdam: VeiligheidNL.

Masterscripties

- Baaijens, J.P. (2014). *Wordt het "Goud" benut bij jeugdvoetballers van de voetbalvereniging Kloetinge? "Een verkennende studie naar (positief) coachgedrag van trainers en coaches in trainingen bij de A en B jeugdvoetballers van de voetbalvereniging Kloetinge en welke betekenis deze trainers en coaches geven aan dit (positieve) coachgedrag?"* Eindhoven: Fontys Sporthogeschool, Master of Sports.
- Benziane, M. (2013). *De ontwikkeling van de trainer is de groei van het kind. Een onderzoek naar de mate van positief coachen bij Taekwondotrainers en de betekenis die zij eraan verlenen*. Eindhoven: Fontys Sporthogeschool, Master of Sports.
- Burger, J.H. (2014). *Gedragscodes en het betaald voetbal*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, Rechtsgeleerdheid.
- Es, M.A. van (2013). *Scheidsrechter: robot, dier of mens? De invloeden van outfitkleur en controle (gebrek) op (de) humanisatie, stereotypering en emoties*. Amstelveen: Vrije Universiteit Amsterdam, Rechtsgeleerdheid.
- Groot, J.J. de (2013). *Civielrechtelijk stadionverbod (on)rechtmatig*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Legger, I. (2014). *Positief coachen binnen het judo? Betekenisgeving door trainers*. Eindhoven: Fontys Sporthogeschool, Master of Sports.
- Meer, J.M.L. ter (2013). *Influencing Behavior of Male Adolescents in Dutch Amateur Football. What can boards do?* Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam, Global Business & Stakeholder Management.